

Писатель архивёнен

ИЛПЕК Микулайё

МИХХА

Икё пайлә пьеса

ВЫЛЯКАНСЕМ:

АНТУН
МИХХА — вӓлах Мишша
СЕРЕЖА
ПЁРИ
ТЕПРИ ачасем

ПЁРРЕМЁШ ПАЙЁ

Хула хёрринчи садра пёчк уйрам сурт ларать. Урамра ачасем хёвшещё. Антун, сурт хуши, шӓтӓклӓ хутасне пусламан сӓкӓр чикнӓ, тёрлӓрен сӓмелисем пур, килне тавранать. Ун умӓнче ик ача пёрне-пёри пӓле-пӓле шапӓлтатасчӓ.

ПЁРИ. Антун пичче! Антун пичче тетӓп! Сирӓн пахчӓра пёр сын кӓрсе кайрӓ...

ТЕПРИ. Кӓрсе кайрӓ те пытанчӓ.

ПЁРИ. Пытанман вӓл, Антун пичче. Ав туратлӓ улмушси айӓнче выртать.

АНТУН. Мӓнле сын. Кам сынни. Мӓн туса сурет вӓл кунта.

ПЁРИ. Усӓр вӓл, ав эрехне те хӓй сӓм-нех лартнӓ.

ТЕПРИ. Сук, Санькка, ытла усӓрех те мар вӓл. Урампа иртсе килетчӓ.

ПЁРИ. Иртсе килчӓ те, кӓрсе те кайрӓ.

ТЕПРИ. Алӓкӓра тӓкрӓ те усса, кӓрсе те кайрӓ.

АНТУН. Алӓкне ӓна... пӓтӓрместпӓр-сӓке алӓкне. Атьсӓм, мӓншӓн кӓтӓр вӓл сын пах-чине. Халех курӓпӓр ӓна. Мӓнле-ха апла, хуши килте суккине пӓле-тӓркачӓ кӓресчӓ те каясчӓ.

ТЕПРИ. Вӓрӓ пуль вӓл.

ПЁРИ. Хурах пулсан. Э, Антун пичче.

АНТУН. Мӓн туса выртатӓн эс унта.

ПЁРИ. Сывӓрнӓ вӓл. Ханк та тумасть.

ТЕПРИ. Сӓтӓрсе кӓлармалла та пӓрах-малла.

АНТУН «силле хывса». Мӓн тумалпине ан вӓрентсе тӓрӓр мана! Хам пӓлетӓп. Туй мар кунта пӓхса тӓма. Кайӓр килӓре. Эп ӓна сирӓнсӓрех ӓса кӓртӓп.

Ачасем аяккинӓрех пӓрӓнса пӓхса тӓрасчӓ. Антун улмушси айӓнчи сынна урин-чен сӓтӓрсе кӓларать, ик хӓлхинчен пӓрса тӓна кӓртет. Лешӓ аран тӓрса ларать, ун-кун пӓхкалать. Урӓлсах ситмен.

АНТУН. Эс, сӓмрӓк сын, мӓн туса сурен кунта.

МИША. Аста эпӓ сӓк. Аста Василий Степанч.

АНТУН. Кӓтартӓп сана Василий Степанч! «Ал айне лекнӓ патакпа лешне сӓп-

ма тӓрать.»

МИША. Ну, мӓн пӓхса тӓртӓн тата — сӓп та пӓрах! Кун курам мар. Йытӓпа тул-латтаратна, пӓвса пӓрахатна. Йӓлӓнса ыт-татӓп, вӓлер мана, ырӓ сыннӓм. Ну, сӓп ӓнтӓ!

АНТУН «аптраса ўкет, сӓпма хатӓрленнӓ патакне алпинчен пӓрахать». Кам эс. Мӓнле сын эс. Мӓншӓн кӓтӓн ман пахчана.

Миша, аран йӓраланкаласа, ура сине тӓрать.

МИША. Алӓкӓр усӓ пулчӓ пуль. Кӓтӓм. Сывӓрассӓм килчӓ. Калама сук сывӓрассӓм килчӓ... Кунта сирӓн пёр чечекӓре айӓп кӓтартӓм иккен. Кам пултӓр, эпӓ ӓнтӓ. Ах, апӓрша, сана та хӓрхенмерӓм-сӓке. «Пӓшкӓнсе тӓрлетме пӓхать.» Айӓпа кӓтӓм...

АНТУН. Тухса лар-ха кунта. «Хычлӓ вӓрӓм сак енне кӓтартать.» Тинех кӓмӓлӓ саврӓнать. Кала-ха, кам пултӓн эс.

МИША. Мишша ятлӓ эпӓ. Хушаматӓм — Сорокин. Ну, ытлашши сын, пёр сӓмаха-па каласан. Никама та кирлӓ мар, нимӓн тума та кирлӓ мар сын эпӓ... Акӓ, сан пах-чуна кӓтӓм те, ура, тем йывӓрланчӓ, кӓштӓх сывӓрса илтӓ.

АНТУН. Сапла ӓнтӓ вӓл. Пуç пушан-сан, ура та йывӓрланать сав. Халь пӓхатӓп та сана, ытла айван пек те курӓнмастӓн-ха. Ёсетнем.

МИША «паттӓрланнӓ пек пулать». Ёсетӓп! Ну, ёсетӓп. Санран мӓн, ыйтса тӓрӓп тетне.

АНТУН. Э, тӓванӓм, паттӓрлӓху хӓвӓнтан магган суралнӓ пулас. Ырӓ куратӓн апла. Пит лайӓх. «Йӓкӓлтӓрех.» Ырӓ куртӓн.

МИША «васкамасӓр сывлӓш савӓрса». Ырӓ мар, тетӓсӓм, ыррине мар, хӓн куратӓп эпӓ, инкек!

АНТУН. Такам ёстӓрчӓ пулинех.

МИША. Никам та ёстӓрмен. Пӓчӓк ача мар эп. Хам ёсрӓм!

АНТУН. Ай, ачамсӓм, пысӓкка пултӓн эппин...

МИША «ӓна итлемесӓр». Ак кунта тата пулма кирлӓчӓ-ха. «Хӓй сине ўкнӓ кӓлен-чине енчен енне пӓхкалать, кӓленчи пушӓ.» К-к-кам ёссе ячӓ кӓна.

АНТУН. Эп ёсрӓм. Тытрӓм та ёссе ятӓм. Ятлатна мана.

МИША. Ха-ха-ха! Ятласмастӓп ами. Суралнӓранпа та чипӓрӓн ятласса курман, кураспӓн та мар. Ё-ёсрӓм тетне. Ха-ха-ха! Инкекчӓ вӓл манӓн.

АНТУН «тӓлӓнерех». М-мӓнле инкек.

МИША. Ха, мӓнле тет, инкекӓм сав. Инкекӓм... Кулленхи инкекӓм! Ё! Харама кайтӓр. Эп ӓна ёсӓсшӓн те марчӓ. Мухмӓр чӓртрӓм. Сунса кайтӓрах. Кирлех те марчӓ вӓл мана. Илтетне. Эп усӓрӓх пӓтнӓ сын. Пӓтнӓ сын!..

АНТУН. Сывалмалла санӓн, шӓллӓм, чӓнах, сывалмалла.

МИША. Психиатри больницинче-и.

Пулнӓ унта. Ача пек пӓхрӓс. Уйӓх ытла. Тухрӓм — шӓп вунпӓр сехетчӓ. Сыватай-марӓс.

АНТУН. Милицие ӓсатмалла сана.

МИША. Хм-м-м, милицие тетне. Унта та пулса куртӓм. Икӓ хут та. Уссӓм сук иккен. Эс пурпӓрех тӓрленмен тетсчӓ. Ик уйӓх ёсӓмен. Уқсам сук. Пит кирлӓ пуль эп вӓсене. Пиччӓсӓм, эпӓ хама тӓрмене хуп-машкӓн та йӓлӓнса пӓхрӓм — йышӓнмарӓс. Айӓпӓм сук имӓш. Эппин кала-ха, кама кирлӓ пултӓр ман пек харампыр.

АНТУН. Хӓ, апла тетӓн... Сиессу килет-и сан.

МИША. Хыпса та пӓхас килмест.

АНТУН. Пурнасу килет-и.

МИША. Пурнас та килмест.

АНТУН. Сывӓрассу килет-и пӓреххут.

МИША. Сывӓрӓс килет.

АНТУН. Ёмӓрлӓхе-и.

МИША. Ёмӓрлӓхе... «Мӓн каланине ас-не илсе.» Чим-ха ара, мӓнле вӓл ёмӓрлӓхе пултӓр. М-мӓншӓн ёмӓрлӓхе. Халлӓхе кӓна тетӓп. Ыйхӓма кӓшт вӓлерсе илетӓп те ха-мах тухса каятӓп.

АНТУН «интересленсе». Аста каятӓн.

МИША «ишухӓша кайса». Аста каям-ши... Пӓлместӓп. Тупата пӓлместӓп.

АНТУН. Сапах та... сиессу килет пуль санӓн. Ме панулми.

МИША. Кирлӓ мар.

АНТУН. Автан яшки ситӓрем-и, халех кӓрсе ӓшӓтӓп.

МИША. Мана автан яшки те кирлӓ мар. Ху ларса си. Эпӓ кансӓрлемӓп...

АНТУН. Эрех пулсан. Пӓртак кӓна.

МИША. Эрех тетне. Эрех!.. Эрех юрать ами. Мӓншӓн ан юратӓр эрех. Сӓр грамм та юратчӓ.

АНТУН «йӓкӓлтӓрех». Ытларах пулсан.

МИША. Мӓн чулӓ пулать вӓл, ытла-рах тени.

АНТУН. Ну, сӓр аллӓ тейӓпӓр.

МИША. Сӓр аллӓ та юрать. Шӓпах пу-лать. Унтан ытла юрамасть. Тумлам та!

АНТУН «сывлӓш савӓрса». Лар-ха эппин. Эпӓ наччасра сӓкӓнта илсе тухатӓп. «Пуртне кӓрсе каять.»

МИША «аллисемне пусне хӓссе тытать. Васкамасӓр хӓй тӓллӓн каласать». Эх, пурнӓссем, пурнӓссем! Йӓлӓнса ёсӓкен пултӓм. Аста ситсе тӓкӓнтӓм капла. Кама кирлӓ сын эп... Пуçам сурӓлса сирпӓнес пек хӓссе ыратать... Садра-сӓке эпӓ. Кам ертсе ситӓрӓ мана кунта... Василий Степанч мар. Астӓвӓтӓп-ха, вӓл ларсах юлчӓ. Хам тӓллӓн килнӓ-ши сӓкӓнта сити. Сук, аташ-са мар. Хуши пулчӓ ав. Сапса пӓрахмарӓ. Кӓларса та сирпӓтмерӓ. Апла манӓн пӓрчӓ намӓс та юлмарӓ иккен. Эх!.. Тухса каяс кунтан. Халех тухса каяс!.. «Катара йытӓ йӓвашшӓн вӓрет.» Ну, кил кунта, кил тетӓп, тӓванӓм. Хӓвӓн сурӓна суласа тасатнӓ пек суласа тасат эс мана та. «Силленкелет.» Эпӓ сана ачашласа тӓрӓп, кил кунта. Килмест.

Шаршля пуль сав эп. Манран калама сук шаршя кёрет пуль. Аставатяп-ха, килсе кёнё чур въл ман синелле сике-сике вёрчё. Кукленсе лартяма та, въл мана тятпине тасса пачё. Лайях йыгя эс. Тухса кайнй чухне те пулин чипер асатса яр ёнтё мана. Каяс сүлъяма та хъвах хятаргса ярн... Аста каймалла-ши манян. Пёлместёп. Чан калатяп, аста каясса та пёлместёп-ске. Анчах пурпёр каймалла. Тёнчен таватя ёнёпе уг, Миша, мён таканса укиччен! «Алак патнелле пырать. Сав самантра Антун тухать. Ун алпинче икё турилкке, кёсийнче пусламан сур литр.»

АНТУН. Мишша темерён. Аста каятан. Миша каяс сёртен каялла савранать. Васкамасёр утса, сётел умёнчи сак сине ларать.

МИША. Эс кам пултян сак ман тэле, пёлмерём те, итлерём акя. Тухса каяс сёртен каялла саврантам.

АНТУН. Лар-ха, лар сётел хушшине. Сукки сурмалла тет чаваш, пурри пулмалла. Акя сана какай яшки. Какай яшки мар-ха, автан яшки. Кёркунне палартать йна чаваш сынни. Ну, эпир санпа, калама кирлё, культуралля сынсем. Чи юлашки кёлтене шёкёлтесе пётриченех пуснй автана сине пяхма юрать те пулё.

МИША. Тёлёнтересе яратян эс мана. Астан пёлен сав йёркесене.

АНТУН. Ак тата! Чаваш сынни мар-им эпё. Таваня, сана калам, нумай-нумай пурянса курнй эпё. Санян кашни утамна пёлмелли сын. Акя халь куртам та...

МИША. Мана ёнтё.

АНТУН. Сана, ачам, сана куртам. Калам-и калас саямахяма.

МИША. Итлетёп.

АНТУН. Сана турам сакяр кирлё пуль терём. Ыйтмарян, йялйанмарян, хам сёнтём — кирлё мар терён. Кун курасшян терём — сана пяхас хёвеле пулес сук. Телей курасса ёмётленетён пуль тесеттём — ёмётне хъвах тататян иккен. Маттур пуляп терён пуль... Сук, ачам, сугя кун никама та йялйахармасть, сук чунсем кяна унран харащё. Акя ман типшём аллямсем. Типшём пулсан та шянарля. Нимёс етри касман йёр юлман унта! Хамяр тухтарсем касрёс, майлаштарчёс, силперёс — пурянатяп! Ут-пёвёме витнё мина ванчакёсем кашни мунчасерен шята-шята тухатчёс. Пурпёрех йялт тухса пётеймерёс. Какяррамра тата ик катяк юлнй тет-ха. Тяччарах. Тухтарсем вёсене кяларма килёшмерёс. Ай, кансёрлещё вёсем мана кёрлё-сурля — аран чятатяп, сывах та пурянассам килет. Эсё пур сямрак вай-питти сын, ир хёвелёпе сийёнти сывлямна та типётсе ситереймен-ха. «Антун ун стаканне эрех ярса парать, хяйне — панулми сёткенё.»

МИША. Э-э, тетецём, итлерём-ха саямаха. Чёлхем уёлать пуль тенёччё.

АНТУН. Ме сана ёмёленинё куркуна.

Мишша пуёне сулять те сыпса та ярать.

МИША. Вайпитти сын терён эс. Чим-ха, мана каларяна.

АНТУН. Сана каларям. Кун курас сын терём.

МИША. Кун курас сын... Чёру патне хурса каларян пуль.

АНТУН. Кашни турат хёвел патнелле туртанать. Сапла мар-и, Михха.

МИША «сасартяк». Михха. Михха терёне мана... Ах чёрем, аста кяна пытантан пуль сак самантра! Итле, тетецём, ятантан чёнме пёлместёп те, суг тёнчере мана пёртен-пёр анне кяна Михха тесе чёнетчё. Халь ак эс Михха терён те, чёрем сурмалла сурялса каять пуль терём. Анне мана калама сук юрататчё, пёртен-пёр ачи пулнй-ске унён. Асъяма килчё. (Кусне шялкаласть.) Хёрхенетчё мана анне.

АНТУН. Эс, сямрак сын, хявна кам та пулин уряхки хёрхенесесе кёлтетем.

МИША. Мёншён апла йятатян. Сын мар-и вара эпё. Мёншён мана тепри хёрхенмелле мар.

АНТУН. Эс хявна ху хёрхенместён!

МИША. Тепёр тесен, кирлех-и вара хам хёрхенни.

АНТУН. Мёскён! Кам та пулин уряхки хёрхенесесе кётни въл айвансен шяпи. Пурянасу килет пулсан, инкекне вагма вай хумалла. Эс, ав, хявна сын тетён пуля-ха, айвансен шяпине суйлатян... Юрё, тава кёмесен те юрё. Ме сана, тулли курка ярса парам, ыра курап тетён пуль.

МИША. Хявяанне тумлам эрех ямарян пулас.

АНТУН. Куртанам. Маншян сырла шывё силлё.

МИША. Пёлтём. Анлантам. Чёру чяхамлять.

АНТУН. Чёрем-и. Аста ман чёрем. Тура шёкёр! Утмал вищё ситсе те чёрем аста иккенне пёлместёп.

МИША. Мёншён ёсместён вара.

АНТУН. Ман ёсёс эрехе ухамсем ёсёсчё... Пурянашян-ха эпё. Тата нумай пурянашян. Ёслем, нушаланам та савянам! Сан пеккисемшён таряшам. Манян, ачам, сывляха переклетмелле.

МИША. Чим-ха, эпё, тем илтсех юлаймарям...

АНТУН. Ате-анне терём, мана терём, икё пурнйас паман терём. Иртен куняма йытй хяваласа иртгерем мар терём. Чипер пурянинне мён ситлёр.

МИША. Йытгине йна эпё те хяваласа сурместён-ха.

АНТУН «ытлах палартмасяр». Тёрёс, ачам, савянна сана хисеплет те.

МИША. Эсё... эсё мана хисеплетне.

АНТУН. Сана-и. Хисеплетён сана, ачам! Чун пек сывях куратян. Хяна таватяп-ске. Ку эрехе эпё пилёк сул каялхак илсе хунйччё. «Татса калать.» Ме! Ёс! Ыра кур! Вилесшёнччё эс. Тапта, вёлер хявна! Ситмесен тата сур литр лартяп. Ыт-

ла та лартяп. Ёс, ыра куран пулсан! Пёт! Тёнчене ан шаршлантар. Ан кансёрлесе пурян ытти чипер пурянакансене. Сыпаку та ан юлтёр. Суккяр е чялах е тамписмен суралмалла мар вёсен. Ме, ёс! Ху пётес пулсан та санран таван-пётен ачу ан юлтёр. Тёнчене чирлетсе ан пурянна пул! Вил! Пёт! Ак сана курка!

МИША «куркине ёсёс лартса». Хярушя сын эсё.

АНТУН. Антон Петрович тещё мана.

МИША. Ай-яй хярушя сын эс, Антон Петрович.

АНТУН. Ёс тенё сана! «Ун-кун пяхкаласа.» Чукарям лекмерё ал айне. Хярушя пулам. Пурянащ санран пин хут хярушя. Пёлетне савна.

МИША. Пёлтём, эс Совет влащё пирки калатян ёнтё...

АНТУН. Аншярт эс! Ан тёкённё пул йна! Совет влащё въл, пёлсёсёвех килсен, манян тура. Кур-ха, мёскён чун, мёнле палтар пурянатян эпё. Эс мёнле пурянан. Кама кирлё сан пурянини. Пёт, вил, пытару таякне пётёмпех хам йышянып. Акя мён, мёкёсье тулли уқса. Сана пытарса тавраннй хысшян пётём тёрё халыха пустарса чаплй пумилкке туса иртгерёп. Пётрё иккен тёнчере пёр пянищя тесе, пётём халыха савянтаряп. Ме! Ёс!

МИША. Эс ёнтё... Эс... калатяп-ске... Сяпса парах мана тетён.

АНТУН «йёрёне». Пысак чыс пулять.

МИША «хяпартланса». Мёншён сяпса пяхамастан.

АНТУН. Вараланас килмест. Хявах вилен, пёр-пёр хуме айне тёкёнсе. Савя та ситет.

МИША. Эх, савянна пуляттян вара...

АНТУН. Савяна кяна та мар, мухтав юрри юрласа яраттам. Тёнчере хяйён чунне пётёмпе эрехе сугнй сын пулас йрава сиен катаргса ситереймерё иккен-ха тесе, ытти пурянакансемшён тав курки сёклёттём. «Кусран тинкерсе пяхса, саямакёсене васкамасяр та витемлён пяхаса.» Итле-ха, Михха терём сана. Тинех ачапача мар эс, мён хула тарях ют пахчасенче сётёрёне сурен. Мёншён пурянан тёнчере. Мёнле пурянка пулять въл пёр таса ёмётсёр, ыра ёс патне сүляхаймасяр, хёвел сугине курмасяр. Тёррипе каланашян силе хывма та пулгарян, эсё чипер сысене кун курма йялйахтаратян. Мёншён тесен, — эс — кётмен сёртен тухнй сляпаням. Шялса кяна пяхахяттам, ыраттаратян, чуна ыраттаратян.

МИША. Чим-ха эппин, Антон Петрович, чяниние кала, мён тавас вара манян.

АНТУН. Сан сяпла пурянини никама та кирлё мар. Эс хявна сёс мар, ыттисене те йялйахтарса ситертён.

МИША. Саяканса вилес-и вара манян.

АНТУН. Тёлёнсе каймалла шухаш! Тёрёс шухашлатян! Михха, ак саяканта пра-

лук выртатчѣ. «Аяккине пәрәнса, тупса та килет.» Электричествә карнә чух ытлашши татак юднәччѣ. Ситет сан валли. «Туртса пәхатъ.» Чәтма кирлѣ. Ме, ав сав хулан туратран кайса карән. Певѣ ситет. Енчен асап курасран хәратән пулсан, телѣр канаш парам, электричествә сара пралукәнчен ярса тыт та, самант та иртмест — леш тәнчере сәтмахра пулатән. Килѣшетне.

МИША. Ха! Килѣшетне тет ами...

АНТУН. М-мән вара, килѣшместне.

МИША. Ки-килѣшме ана... мәнле калас та... Чим-ха, мән вара. Килѣшме те пулатъ. Итле-ха, итле, Антон Петрович, килѣшетѣп, килѣшетѣп!

АНТУН «ахәлтатса кулатъ». Ах-хә-хә-хә — хәравсә эсѣ, акә мән калам сана!

МИША. Кам хәравсә. Эп хәравсә-и. Мана хәравсә терене.

АНТУН. Сана каларәм. Хәравсә терѣм. Ну, ху шухәшла, хәравсә мар-и вара эс. Култәрмәп ачапча эс, камитри ача пек куләшла куранатән. «Миша хәй тәхәннә үт ашши шишакне пәхкаласа тасатам пек таватъ.» Таеат, тасат, пурпѣрех тасатса пѣтереймән, хура сысна ниҳсан та шуралаймасть. Санран виле шәрши кѣрет.

МИША. Курса юл эппин Миххана!.

АНТУН. Чим-ха, терѣс мар сыхатән йәлмакне. Шуса аннәсемән пәвәнмалла пултәр... Ак сакән пек. Халь кайса сакәнма пулларатән.

МИША. Сан умәнтах вилетѣп!

АНТУН. Анкаратән, сана калам, сакна кәна ыйтса пѣлме юлатъ, миѣсере эс, ачам. Аста ѣслесе курнә сын. Каласа хәвар мана.

МИША. Тинех кирлѣ-и савна пѣлни. Ну, кәсал эп электрикре ѣсленѣ. Ик уйәх ситет унта ѣслеме пәрахни. Ну, сирѣм саккәрта. Тата мән кирлѣ сана.

АНТУН. Мана-и. Нимән те кирлѣ мар мана санран. Нимән те кирлѣ мар. Пуранас куянтан хәратән. Тәнчере никама ыра кәтартаймасәр пѣтеретән хәвна. Усу сук. Пѣр пусләх та. Никама та. Пуранасран хәратән. Хәравсә эсѣ! Ну, мән кушна-пусна чаләртса тәратән тата. Эпѣ сана сакәнчѣ пуль тесе.

МИША. Пралукне турта-турта сыхасшән. Ёлкѣреймерѣм-ха. Пралукѣ пушаннә...

АНТУН «радиоприемникне тивертсе ѣслеттерме тытанатъ. Музыка илѣнетъ». Эс пѣнипе тәнче пѣтмест, хѣсѣр мар тәнче. Ав мәнлерех янәрәт вәл, тәнче тени.

МИША. Эдвард Григ. Сурхи вәхәта вәрәтәт!

АНТУН «хәй тѣлән тѣләннѣ пек пулса». Кур-ха ана, музыкәна тупашма пәхатъ! Электрик темерѣн.

МИША «йәлмакланә пралукне силлессән ывәтса яратъ». Мән хәтланатән эпѣ. Ах, тупата!.

АНТУН. Мән тата. Нуша-им.

МИША. Пар-ха кунта куркуна! Пѣтѣм кѣленчүпех пар...

АНТУН. Ме, ѣс, юп кур. Савантар чунна.

МИША «майѣпен». Чуна савантарам... «Кәшкәрса.» Савантарам чунәма! «Йәлт урәлса.» Итле, итле-ха эс, Антон Петрович. Ман тѣле килнѣ паттәр асамсә пуль эс, акә кур, ѣсме хистетән — ѣсеймстѣп, вилме калан — халь ак вилес те килмест. Хам непѣме сѣнтереймен сын пек-и вара эпѣ. Эс мана сәллах начар сын терѣн-и. «Кѣленчине тытса.» Сак япала таватә тенкѣ те вуникѣ пул тәратчѣ. Халь ун чухлѣ те тәмасть ѣнтѣ вәл. Эп ана тават пус вырәнне хуман. Кала, кѣленчипех патән-и мана.

АНТУН. Сана патәм ѣнтѣ. Кѣленчипех патәм.

МИША. Вәрантәм. Тинех вәрантәм, Антон Петрович! «Кѣленчине лапчәтас пек пәчәртаса тытатъ те эрехне васкамасәр сѣре юхтарма тытанатъ.» Сакәнтан пѣттәр ман ѣсес эрех. Хамән инкѣкѣм пулчѣ. Ана хамран урәх никам та сѣнтерес сук. Инкѣкѣм юха тәрәт, эпѣ савәнса тәрәм! Шанатна мана, Антон Петрович. «Антун кулкаласта пәхатъ.» Пѣлетѣп, халдѣхе эс мана шанмастан-ха. Тавсәратәп, шанмастан-ха мана.

АНТУН. Шанчәк вәл, Михха, сана калам, ытла пысәк кәмәл. Икѣ вѣслѣ вәл, шанма та пулатъ, шанмасан та пулатъ.

МИША. Эрнере сич эрнекун теместѣп эпѣ.

АНТУН. Сынна шанаси вәл, Михха, калама сук аслә йәла. Сынна шансан — пурнәсра алак питѣркечи кирлѣ пулман пулѣчѣ, ултав пѣтнѣ пулѣчѣ сѣр синче... Шанчәк вәл сынна сын вырәнне хуракан тасә хәват.

МИША. Урәххран тумлам та ѣсместѣп. Шанатна мана.

АНТУН. Шанмастәп, Михха, шанмастәп.

МИША «шухәша кайса». Шалт аптрамалла. Ытла иртѣхнѣ пулнә сав эпѣ. Тем пек тавәрәтәм та усәсәр ирттернѣ кунәссене, ни-епле те тавәрәс сук. Урәх сакән пек пулас марчѣ. Хама та пулин тупа тәвам.

АНТУН. Тупа тәватна, ачам.

МИША. Тупа тәватәп.

Антун сѣтел сунтәхәнчен тем тәршишѣ сѣсѣ кәларәт.

Сѣсѣи йәлкәшса кәна тәрәт. Антун ана савәркаласа сивѣчѣшине тѣрѣслет. Миша ана, ку мана чиксе пәрахмѣ-ши, тенѣ пек пәхкаласа илет.

АНТУН. Сакна пѣлетне эс, мәнле япала ку.

МИША. Сѣсѣ. Чән-чән сѣсѣ.

АНТУН. Тѣрѣс. Чән-чән сѣсѣ. Сак сѣсѣпе сүлсерен сысна чикнѣ. Халь акә... «Каснә сәкәртан пѣр пѣчѣк турам касса илет те, ана сѣсѣ вѣсне тәрәнтарса.» Авал чәваш салтакѣсем түрѣ пулма сәмах панә чух сѣсѣ вѣсне сәкәр татәкѣ тирсе сәмѣ. Причак сѣни тенѣ сәвна. Ме, сана парам, Михха. Хәвән

сәмахәнтан чакас мар тетән пулсан, хыпса сѣ сакна.

Миша пѣр сәмах каламасәр, алапа тытмасәр сәкәрне сѣсе яратъ. Пушаннә кѣленчине йѣрѣнсе пәхатъ.

МИША. Урәхран савән тѣсне курам мар.

АНТУН. Телейлѣ пул. Чипер пул.

МИША Тинех вәрантәм. Тинех вәран-са ситрѣм йывәр тѣлѣкрен.

АНТУН. Хәвәнне ху пѣлен, ачам.

МИША. Тамәкран хәтартән эс мана, Антон Петрович.

АНТУН. Тамәкне ана ху ирѣкүпе кѣнѣ-ха.

МИША. Тѣрѣс, хам ирѣкпе кѣнѣчѣ, хам айван пулнине кѣнѣчѣ, хәтартән. Халь тата, тем пек вәтанатәп та, сәпах ыйтса пәхасшән.

АНТУН. Мән ыйтасшән.

МИША. Манән паян ништа выртса тәмалли сук. Сѣр ирттермелѣх хваттере ямән-и мана. Ыран ирччен кәна.

АНТУН. Тата мән ыйтасшәнчѣ.

МИША. Тата-и. Тата нимән те ыйтмастәп.

АНТУН. Сүртәма йәтса каяс сук, кѣр те сывәр.

МИША. Кѣсѣрлехе кәна, пүртре мар, пәлтәрта та юратъ мана.

АНТУН. Хәвна аста килѣшет, савәнта пурән. Йышәм пысәк мар манән. Пѣртен пѣр хѣрѣм ачи пурәнәт, кәсхине таврәнәт-ха вәл садран. Хѣрѣм Мускавра, кәсәл кѣркунне вѣренсе пѣтерет. Эс вара...

МИША. Сүртсәр-йѣрѣсѣр пурәнәтәп сав-ха. Сара сѣрси пек. «Кѣсийнчен хут татәкѣ кәларса Антуна кәтаргәтәтъ.»

АНТУН. Мән ку. Повестка-и. Суда каймалла тет...

МИША. Суда каймалла. Тата икѣ сехетрен.

АНТУН. Тамаша.

МИША. Арәм суда пачѣ. Уйрәлатпәр.

АНТУН. Сәлтгавсәрах мар пуль сав ѣнтѣ. Сын инкѣкне астан пѣлес...

МИША. Сын инкѣкѣ мар, Антон Петрович. Инкѣкне ана хама валли хамах тупрәм.

АНТУН. Сәпәсса пуль. Тава кѣрсе пуль.

МИША. Сәпәсса-тавланса мар, Антон Петрович. Мәшәрпа пилѣк сүл пурәнтәм эпѣ. Пилѣк сүл хушшинче ана пѣр сивѣ сәмах каламан.

АНТУН. Эппин пѣлес те сук вара.

МИША. Пѣр хѣрача пирѣн. Таваттәсенче пыратчѣ. Музыкәна вѣрентесшәнчѣ ана эпѣ. Вилсе кайрѣ. Савәнтан вара ѣске ерсе кайрәм пулас. Ухмаха тухма ас кирлѣ мар ана. Пѣрре ѣссе таврәнтәм, тепре үсѣр пулнә, юлташсем киле ситерсе хәварнә тет — кама килѣштәр ун пек иртѣхни.

АНТУН. Сапларах җав, ачам.

МИША. Ну, паллах җенте, арәм ятласма тытәнчә. Пыра-киле суртран тухса кай теме пусларә.

АНТУН. Тәрәс каланә.

МИША. Тәрәс җав, тәрәс. Ёске пула җенте. Саван пек инкекәм манән җине-җине пулчә, унтан уйрәлатпәр тесе суда пачә. Ак паян сучә пулмалла.

АНТУН. Текех ёсмәстәп тетән, сәмах патән. Уйрәлма кирлә те мар.

МИША. Сук, Антон Петрович, каснә чөлә урәх ырнаҗмасть. Уйрәлатпәр. Пәр татнә сәмаха ылыяс мар.

АНТУН. Йәли-хули җаван пек пуль-ха вәл. Тиркешсе-туса мар пулсан...

МИША. Тиркешсе мар, Антон Петрович. Аван сын вәл, хитре, әслә сын, шукулта вәрен-тет. Мәншән ун сүлне пүлес. Хайне юлташ тупатә вәл, телейләрех пулә.

АНТУН. Шүтлә ёс мар вәл, шәлләм. Йәнәшмасан юрәччә.

МИША. Сәмрәк пулнә — йәнәшнә, текех йәнәшас мар тетән. Вәл каланә пекех пултәр, уйрәлма киләбрәм.

АНТУН. Хәвәнне ху пәлен, ачам.

МИША. Апла эс мана кәсәрләхе хваттере ярән-и. «Кайма тәрәтә.»

АНТУН. Каларәм-җке... Эс мән, саплах каяшпән-и. «Ун тумтирне пәккалатә.» Чим-ха, ман костюмсем... сана шалпартарах пуләс те — таса.

МИША. Киле кәрсе тумланса тухмашкән мана чармасть вәл. Ну, каям-ха эппин.

АНТУН. Чипер сүре. Мәнле калатә-ха чәваш йәнәслә сүл сунса. Утиччен утмәл такән, ситиччен ситмәл үк тет-и. Аңа сунатпәр.

Миша васкамасәр тухса каятә. Йытә йәвашпән вәркелесе асататә.

АНТУН «хәй тәлән». Аптрамалла, шалт аптрамалла. Сынни, пәрре пәхсан, йәркел-лех пек туйнәтә. Ахальтен уйрәлмәсть җав җенте. Таҗта курнә пулас аңа эпә. Курнә. Аҗта курсаччә-ши, чән калатпәр. Тәнү-пусу, ниҗтан асәма илейместәп.

Ч а р ш а в

ИККЕМЕШ ПАЙЕ

Тирпейлә зал. Чечек ытларах та лартса тул-тарнә. Ёс сәтелә җинче абажурлә лампә. Хаҗат-журнал. Кәнеке сүлөкбсем. Стена җинче тәрлә үкерчәксем. Варринче — ватам сүлсенә ситнә чипер хәрарәм портречә. Сәрежа пианино калатә. Вәл Глинкән «Тәри» кәввинә ёнересшән. Пусламәшә чиперех тухатә, унтан такәнәтә. Сарса хунә нотәсенә пәккаласа тенәр хут калама тытәнәтә, татах йәнәшәтә. Миша килсе кәрәт. Аләк патәнчен иртмәсәр итлесе тәрәтә. Хәл вәл капәр тумланнә.

МИША. Маттур! Пит маттур, сәмрәк му-зыконт! Тәрәшса вәренсенә аҗта вәйҗә пулатпән.

СЕРЕЖА «вәтанса». Эсә... эс илтрәне эп каланине.

МИША «патне пырса пуҗәнчен ләпкәтә».

Илтрәм, ачам, илтрәм. Ырә музыкәна ит-лемесен юрамасть.

СЕРЕЖА. Такәнәтп җав-ха. Тәрәсех каласпән тәрәшәтп та, теплерен йәнәш пулса тухатә.

МИША. Ак җак тәлте сан сурма тон кәна итмәлә. Эсә «ре» җине пулатпән. Акә сан мәнләрех пусмалла. Упәнерех тәрса, хәрах ал вәсҗән кәвә майне кәрәт. Ну, сапларах пуса кәтарт-ха. «Сәрежа хытпән панлаттаратә.» Э-э, сәмрәк тусәм, аплах юрамасть. Шақкаспән ан тәрәш эс, кла-вишрен сәртәнсе кәна ил, ачашланә пек туса. Музыка вәл чәре сәмми пултәр. Ак эсә ху асәнта асәрхам пек кәна пул, сүлте тәри вәсҗәт, сапла-и, таҗта сүлте... Тәри курнә-и эсә.

СЕРЕЖА. Курнә. Хирте курнә.

МИША. Хирте җав. Сәришыв ешерсе ситнә вәхәтра юрлатә вәл. Сүлте-сүлте, такам шәнкәрәв җакса янә тейән. Хәш чух тәрине хәйне курма та сүк, вәл саплах чарәнә пәлмесәр юрлатә. Чуна сәклентерсе ярас пек илпәнет унән чечен сасси. Ак эфир хәл ун сассине му-зыкәпа хывнә кәвәре итлесе пәхар, сәкән пек, тейәпәр, сәмахран.

Миша пианино патне ларатә те, хәнәхнә мелпе, нотәсенә пәхмасәр сәкленсе каласа кәтартатә. Сәрежа аңа тәләнсе итлет.

СЕРЕЖА. Пиччәсәм, эсә аҗта вәйҗә.

МИША «упәнсе кулкатә». Вәйҗә... Тинех аҗтан вәйҗә пултәр манран.

СЕРЕЖА. Кам вара эс.

МИША. Эпә... Электрих эпә. Кәштакх электрих ёсәпә те аппаланнә. Асәсуна килсе курас терәм.

СЕРЕЖА. Асатте мар вәл манән, ку-каҗей пулатә. Ну, анне ашшә эппин.

МИША. Асу-аннү аҗта вара санән.

СЕРЕЖА. Анне Мускавра вәренет, час пәтерсе таврәнәтә. Агте сүк.

МИША. Мәнле сүк.

СЕРЕЖА. Акә җенте... Мәнле калас са-на. Пур вәл, хәл те пур. Пәлтәр килсе кайрә. Мана агте тесе кала тет. Моро-жәйә туянчә. Ман валли тесе. Агте мар эс манән, терәм. Морожәйәне те хәвах сә, терәм.

МИША. Вара.

СЕРЕЖА. Вара-и. Анне аңа пүртрен хәваласа кәларса ячә. Урәхран сана куҗән ан куртәр, терә.

МИША. Аплах-и. Мәншән апла.

СЕРЕЖА. Ёсәт вәл, кашни кун үсәр сүрәт. Хәл таҗта, Хусанта пурәнәтә тет-и җав...

МИША. Хәл ёсмәстә пуль...

СЕРЕЖА. Вәл-и. Анне калатә, хәл те ёсәт тет, сын пулаймасть унран тет. Анне манән ёсәкенсене ак сәкән чухлә те юратмасть «чәрне хури кәтартатә».

МИША. Эс те юратмастан җенте вәсе-не.

СЕРЕЖА. Вәсенә-и. Хәрнә сәтма җинче хурса ашәләттәм.

МИША. Асу ёсәт пулсан, аңа та-и.

СЕРЕЖА. Аңа та.

МИША. Асу-сүк вәл сан.

СЕРЕЖА. Сүк, сүк! Кирлә мар мана ун пек агте. Агте вәл, ну... чән-чән сын пултәр.

МИША «тинкеререх пәхәтә». Мәнле пу-латә вәл чән-чән сын тени.

СЕРЕЖА «шухәша кайса». Чән-чән сын вәл — ёсмәст, сынпа ятласмасть, таҗта сап-каласа сүремәст. Лайхә сын вәл... Ну, үсәрсене эс ху та юратмастан-җке.

МИША. Аҗтан пәлен. Тен, эпә хам та ёсәтәп пуль.

СЕРЕЖА. Эсә-и. Ёсмәстән.

МИША. Мәншән ёсәм мар.

СЕРЕЖА. Вәйҗә эсә. Вәйҗә ёсмәст тет мана кукаҗей. Савәнпа эс ёсмәстән... Чим-ха, эс мән ятлә, пичче.

МИША. Мишша пиччү пулатпән тейәпәр.

СЕРЕЖА. Аҗта пурәнән эс, Мишша пичче.

МИША. Эпә... Хуларакх пурәнәтп эпә. Чи пысәк универмаг патәнче. Кәшт кә-сүләрех.

СЕРЕЖА. Спорт магазинә җинче пуль. Пәлетәп, анне унта мана велосипед илсе пачә.

МИША. Сәрежа, эс музыкәна юратат-на.

СЕРЕЖА. Юрататпән. Ир те каҗ та юра-татпән.

МИША. Вәренме сүрәтне.

СЕРЕЖА. Музыка шукулне-и. Сүрәттәм. Хәл пирән Анна Семеновна чирленә. Вәренетеймәст. Хәй патне те кайса килтәмәр...

МИША. Вәренесшән-и.

СЕРЕЖА. Пәлмәстәп, те вәренсе пулә, те пулмә. Анне калатә, чәтәму ситмәст сан, тет. Кукаҗей калатә, ситтет тет.

МИША. Кукаҗу пит лайхә сын.

СЕРЕЖА. Әхә. Анне те пит те лайхә сын. Эс пәлетне ман анненә.

МИША. Кукаҗуна пәлетәп эпә.

Сәрежа фотоүкерчәк пырса кәтартатә.

СЕРЕЖА. Ак ман анне. Эс курнә-и аңа.

МИША. Астумаспән, курнә та пуль, пәр хуларакх-җке эфир... Ну, Сәрежа, эпә те са-на вәренме пуларатпән тетән.

СЕРЕЖА. Мәнә. Музыкәна-и.

МИША. Музыкәна.

СЕРЕЖА. Эхчә... Мәнле вара.

МИША. Нимәнле те мар, саплах.

СЕРЕЖА. Саплах-и.

МИША. Саплах! Эпә вәрентме пулта-ратпән сана.

Сәрежа тәләнсе пәхса тәрәтә, сәмах калаймасть.

МИША. Сана хәлпәхе вәрентекән сүк тетән, эпә сан вәрентекәнү пулпән. Киләшетне. Ху тәрәшсан җенте.

СЕРЕЖА «чәтаймасәр ачалла ташлака-

ласа илет». Паянах-и, Мишша пичче. Мишша пичче, паянах-и.

МИША «чүрөчөрөн пәхса». Мөншөн паянах. Паянләхә ситет сана. Ыран, тейәпәр, тепәр кун та... Вөрентекенү сывалса тухиччен.

Миша уснә пианинәна хупать.

СЕРЕЖА «чунтан хәпәртесе». Мишша пичче! Мишша пичче! «Урәхран нимән калама агтрать. Антун килсе кәрет.»

АНТУН. Э-э, Михха таврәннә та иккен. Сережа та килте.

МИША «Сережа сине кәтартса». Паллаша та ёлкәртәмәр ёнтә унна эфир.

СЕРЕЖА. Мишша пичче вәл, кукасей...

АНТУН «Сережәна пүлсе». Саншән вәл Мишша пиччү пултәр та, маншән тесен — Михха. Чуп-ха, Сережа, хяр татса кәр кәптах, ешәл суханпа редиска тата.

СЕРЕЖА. Халех, кукасей.

Сережа тухса каять.

МИША. Печәкки пит кәмәллә ача.

АНТУН. Ачи вәл чипер-ха та... хәй кәмәлбәе пурәнма юратарах парать сав. Ну вәл ёнтә печәккин печәккә пулмалла тәпәр, аслин аслә... Сан ёсү пирки ытса пеләшәнчә-ха, мәнпе татләса пәтрә.

МИША. Тавах, Антон Петрович, чиперех пулса тухрә.

АНТУН. Чиперех тетән...

МИША. Уйрәлтәмәр ёнтә. Судра вәл пире уйрәр тесе йәләнчә. Тархасласа. Хирәс пулмарәм. Мөншөн хирәсес. Хам мөскөн пулшән-и... Судьясем ыттрәс вәсем. Мән кирлә сана терәс. Хушәләхран ёнтә. Хваттерәме коопераци шучәпе туянсаттам. Мәшәрланас умән. Икә уйрәм пүләм. Хваттерәм те апа пултәр терәм. Хам каларәм. Мән кирлә пултәр мана, холодильник-и. Шәнтса тытмалли ёсәме-сәме сук манән. Пианино-и. Анне калатчә, куз курсан кун сүти пулать вәл, ачам, тетчә. Хамән пәтәм тупрама пәр чаматана вырнашартәм. Ав, пәлтәра лартса хәвартәм... Йәлгах тасалас терәм!

АНТУН. Вәл сәплах пуль ёнтә... Мәшәрү мән каларә.

МИША. Мәшәр-и. Мөнех калайтәр вәл мана. Приговор пәлтгересе кәтсе юлтәмәр. Вәл ларать сәпла, епә ларатәп. Иксәмәр юнашарах. Свидетель пеккисем кирлә пулмарәс пире. Вәл мана сәмах чәнмест, епә те чәнместәп. Ашәм та вәркама тытәнчә. Чәрем ыратса-ыратса туртрә — пурнәс тәвәпәр тесетгәм мар-и. Сәкән пек чыссәр куна курасси ёмәтәре те сукчә. Вәл, ав, мәнле кутән сәврәнса тухрә.

АНТУН. Апах айәплатән ёнтә...

МИША. Ана-и. Сук, Антон Петрович, апа эп нимән чухлә те айәпламәстәп. Епә тәнчере суралнәшән та, сәкән пек сын пулнәшән та вәл нимән чухлә те айәпла мар. Хам айәплә! Вәл хәй сүлне тупасшән. Пүлсе тәрам мар терәм. Теләй те сунтам.

АНТУН. Э-э, тәванәм, вәл сәпла пулә

те-ха. Судне-мәнне те хәех хускатса ячә тешән пуль эс, айәпларә те иккен. Мән тейән. Тәрәс айәпланә вәл. Пәтәмпә тәрәс. Ак епә тепәр май шухәшлатәп, уйрәлмалла та марччә пуль. Вис сүл тетне-ха, пәрле пурәннә, пәр-пәрне хәнәхса ситмелли вәхәт. Халә ак, кәптах чуну ләплансан, ыран-и, тепәр кун-и — ун патне кайән, чунтан үкәнсе каласән. Аслә сын пулсан, касарать вәл сана, чән калатәп, касарать. Түррипе каласан...

МИША. Хәвах айәплә тешәнччә пуль мана.

АНТУН. Мөнех вара, тәрәс те мар-и. Капларах мәнле-ха вара, эсә пур — ху пурнәсупа пурәннатән, вәл — хәйәннипе. Юрамасть ун пек. Семеллә сынсем пәр йәрпе утмалла. Саккәрлатса пырсан кустәрмапа иңсә сүла тухмассә. Ак ун патне ыран иксәмәр пәрле кайәпәр. Хам каласәп.

МИША. Антон Петрович! Татсах калатәп, пәр каснә чөлә урәхран хәй вырәнне сыпәсмасть. Ана ман пекки мар, тепәр йышши упәшка кирлә — кунне висә хут кәпе улаштарса тәхәнтарақанни, уйәх иртмесерен сәнә пәльто та плаш илсе пултәр, пушмак сәне пушмак туянмалла. Тумланас тесен вәл шәс апатне манса хайма хәтәр...

АНТУН. Хитре пуль сәв арәму.

МИША. Хитре ёнтә...

АНТУН. Ё-ё, ё-ё. Илем вәл, ачам, кирек хәсан та илемшән тунсәхлатә. Мән вара, эсә ана михәрен сәлетнә кәпә тәхәнтарасшән-и. Иртнә самана! Мән каласси пур, тахсан пирән атте-аннесем сәвән пеккине те курнә. Ләстәк саманинчә. Кирлә пулнә. Пурнәссем сәвән пек хистенә. Халә тесен эфир пахчари катемпие те капрунна эрешлетпәр.

МИША. Тумә-сйә тарам-ха, Антон Петрович. Хамәр хушәра каласан, ача та суратасшән мар — шәм-шак сарәлать имәш, алурине сәхәнтарасшән мар, сәмрәк ёмәрпе ытларах ыр курса юласшән.

АНТУН. И-и, сәмрәк вәл, ачи те пулә, пәчи те. Сәвәншән тиркемелле-и сынна. Сук, шәлйәм, сәмрәксем вәсем эфир чухне те пулнә. Астәватәп-ха, хәрсем ёләк хәр юрри йәрсе качча тухатчәс, кузсүлпе. Сәмрәк ёмәрпе сывпулшәса йәрәтчәс вәсем. Хәрсем ытлах васкаматчәс сәв качча тухма. Халә тесен-и, хә-хә, сәләкпе персе сәре үкмессен, и-и, тупага, хәр пулса ситнә, качча тухмашкән та юрать. Хе-хе, шүтлесе сәпла каласа хутәм ёнтә. Сук, сук, Михха, сирән пәрлех пурәнмалла.

МИША. Пурәнмалла, тетән, Антон Петрович. Епә сын пуласшән ёмәтленсеттәм, пысәк ёмәтпе пурәннатәм, ман ёмәт апа нимән чухлә те сәхлантармарә. Епә сәрне-кунне висмесәр сәлеттәм — киләшмерә апа ман ёс. Эппин вара ёмәр апа юрас тесе пурәнмалла-и манән. Чунәм туртәнса тарәхма тытәнчә.

АНТУН. Тиркеме, Михха, пин те пәр сәлтав тупма пулать. Вәсене шырар мар-ха эфир. Чән-чән сын хәй курсан кунне уксан

сугмасть, уксан туянмасть. Пурнәса апа ытла йүнә хәклар мар-ха.

МИША. Хам та сәвән пек шуглатәп та вәсәне кәна тухса ситейместәп.

АНТУН. Сәвна шыратна, сәмрәк сын. Шырама кирлә те мар. Унсәрах пәтәмпә паллә.

МИША. Мән паллә.

АНТУН. Пурнәс тупсәмә. Пәтәмпә паллә тетәп.

МИША. Эс... тупрән пуль сәвна.

АНТУН. Мухтанас марччә манән, Михха. Пәлместәп. Ай пәлместәп-сәкә. «Кәнеке стелажәнчен папка хысшән папка кәларса Мишша умне хурать.» Ак эс мана кәптах та пулин түре туса пәх-ха.

МИША. Мәнсем кусем. Сырусем пур, адрессем пулма кирлә...

АНТУН. Сырусем. Хам вөрентнә сынсем сывләх сунса сырассә. Адрессем те пур пуль. Ыркенместән пулсан, пәхкаласа тух.

МИША. Свидетельство! Патшаләх комитечәнчен... Сунман-сәрмен йвәссен әмульсине шухәшласа кәларнәшән... Антон Петрович, сан ятупа-сәкә ку.

АНТУН. Эсә мән, пуп шухәшласа кәларнә терән пуль. «Аллине сулса.» Канәсәр иртгернә кәссем-кунсем.

МИША. Ак ку тата... тетәр свидетельство, хәвел сәмен-витмен сәрә шухәшласа кәларнәшән...

АНТУН. Вәл та пур. Усси унән, калама кирлә, пите пысәк. Вәл тимәре тутәхма памасть, вут-хәме парәнмасть, шывран-мәнрен хәрамасть.

МИША. Хәсан кәна ёлкәртәр эфир.

АНТУН. Ёлкәрмелле, Михха, ёлкәрмелле. Вәхәт тени, ачам, хәйне хиспекене сәсә юратать. Йәтә хәваласа ирттерес килмест курнә кунәма. Пәр чәваш пурәннә тет сәпла. Пурәннә-пурәннә тет те, хәйхискер «Аха!» тесе каларә тет, сәвәнгах висле те кайрә тет. Сәпла ытла кая юлса «Аха!» тесе калас марччә манән. Ёс тени ёсчәне мухтать. Кашни утәмра пире пин те пин ёс кәтсе тәрәт — пәтәмпә паян тумалли ёссем. Ыран валли тата ытларах тупәнәт. Хәвте ситнә таран сәвене тумә ёлкәрмелле... Эс мән, кантәк еннелле пәхатән, сүмкурәкә-и.

МИША. Асәрхарәм-ха, сүмкурәкә пусса илнә терәм.

АНТУН. Хе! Суккәр вәлтәрен!

МИША. Суккәр вәлтәрен.

АНТУН. Сүмкурәкә.

МИША. Сүмкурәкә.

АНТУН. Вырәслатнә халдән, медицинәра апа пустырникум теңсә. Эп апа юри акса үстеретәп. Чи лайәх сәр синче. Хәвел ситне пултәр терәм! Устәр. Ашкәртәр!

МИША. Ытлах тата...

АНТУН. Хисеп-и. Ытларах та хисеп кирлә апа. Сывләх хуралси тетәп епә апа.

Сав курăк юрми пире гипертоние атеро-склерозран хатарнине тахсанах пелетпѐр-ха. Вăтар их компонент усрать вăл хайѐн туни-сұлсине чечекѐнче — сумкурак сана! Ун юрмине эп лимонник сырлипе ирсе пăхашăн — пит имлѐ пулма кирлѐ! Савна каламастăп-и, хамăр тавра мѐн чухлѐ асамлă пуллах, савсемпе усă курма пѐлместпѐр. Ирсебрсем мар-и эфир... Усет-и купăста. Сиетпѐр апа, пѐсресе те, йуѐтсе те. Анчах ун пирки халь те пулин тѐплѐн тѐпчесе пăхнă трактат сук. Сынсем хайсем тѐллѐн унпа шысмак чирѐнчен хăталасѐ, ирѐн-кашăн стаканшар селѐ шевекѐ ѐссе ўпке-пѐвер чирѐнчен сываласѐ, эфир пур сав-сене тѐпчесе пѐлсѐн те мар, акă мѐн шухăшлаттарат мана. Хăш чух тѐлѐнсе кăна кайăн сав, тупата. Иртсе килетпѐ пасăр урампа. Мунча тѐлѐнче икѐ сарăк сын тара парать. Тѐрѐссипе каласан, ура синче те тараймасѐ-ха, пѐр-пѐринчен уртăннă та аран тытăнчаласа тарасѐ. Йѐркеллѐ чипер сынăн астан вăхăт ситтѐр ѐскѐле супма.

МИША. Пѐтнѐ пус пѐтѐрех теѐсѐ пуль, ман харахăм. Пурнăс йăлăхтарса ситернѐ сынна эрехрен урăх нимѐн те кирлѐ мар.

АНТУН. Ай, таванăм, ун пек урмăш шухăшпа пурăнна юрамаст. Сынна апа вăхăтра хѐрхенекен сын кирлѐ, кайăк та авниста пѐр лармасăр вѐсеймест.

МИША. Хѐрхенекен терѐн! Чухăн сыннăн вутти суккине хѐл сивви пѐлмест, пѐлсешѐн те мар. Халь тесен, сапла шăппан-шăппан кăна пурăнас килет, никам кусне курăнам мар.

АНТУН. Хă-ă, арлан пек. Арлан телейлѐ тет хайне. Вăл хѐвел сути курмасăр сѐр айѐнче пурăнать. Кама кирлѐ пултăр эс сапла манахла пурăнни, сывăх юлгашна пѐр пуслăх усă катаргаймастăн.

МИША. Халлѐхе кăна тетѐп-сѐке. Вăхăтлăха ѐнтѐ.

АНТУН. Савантаратăн! Вăхăтлăха, ав, пулă типпе юлатъ те, кайран апа сывлăш ситми пулатъ. Сап-ха эс сивѐннѐ тимѐре, лапчăтма вăй ситерѐне. Паян тумалли ѐсе ыран тума ѐлкѐрѐп тесе ан йăпатсам хăвна.

Сережа пѐчѐк кунтăк тулгарса кѐрет.

СЕРЕЖА. Акă, сусах кѐтѐм, кукасей.

АНТУН. Маттур, ачам, пар кунта. Йуѐс квас пулма кирлѐ пирѐн, турам шурпи тавăпăр.

МИША. Типѐтнѐ какай пур манăн. «Чаматанне илсе кѐрсе какай кăларать.»

АНТУН. Касхи апат касарать теѐсѐ те, эфир касараттарар мар-ха. Иккѐнлетсе ушкăнпа хатѐрлесен-и. Пирѐн апата Пульхерия Ивановна халпăнас тăтар.

Окрошка тума тытăнасѐ.

СЕРЕЖА. Кукасей, кăшгах вяляма тухам-и урама.

АНТУН. Пыр, Сережа. Пыр та, инѐ анкай, сурт умѐнче кăна вяляса суре. Сиесѐу килмест-им халех.

СЕРЕЖА. Эпѐ кайран. «Тухса чупать.»

АНТУН «апат хатѐрленѐ май хай тѐллѐн юрлатъ». «Эй, ухнем, эй ухнем...» Ха, ситѐ, ситѐ мѐн туранипе. Турра шѐкѐр, колхозамăр йышлă мар пирѐн.

МИША. Чăнах та-сѐке! «Турама чарăнать.»

АНТУН. Капла пире тулгармăш-тавраш та кирлѐ пулмарѐ.

МИША. Колбаси-и. Ман колбаси те пур.

АНТУН. Кирлѐ мар. Апат хатѐрлесси вăл, Михха, пысăк искусство. Хăшѐ чан-чан аста пулатъ, хăшѐ айван. Айванѐ вара пыла та таварлама хатѐр. Сак ѐсре кирек кам та хайѐн чарса чарăнми фантазине кѐртме пултарать. Кăшгах укруп вѐтетсе ярăпăр, кăшгах пăрăс... Юрататăп пăрăслă яшкана. Пăлхарсем вѐрентрѐс. Иртнѐ вăрса эп пăлхарсем патѐнче пѐтертѐм. Хамăран сѐм авалхи тавансем патѐнче сав. Астăватăп-ха, сапла пѐррехинче вѐсем мана яшка антарса пачѐс те пѐр кашăк кăна сыпрам, Михха, саварамра атом сирпѐнчѐ пуль терѐм, чѐнсе чѐнейместѐп. Ай сунтарса илчѐ те! Юратъ-ха, пѐтѐм шăлсем хайсен ыранѐнче тарса юлчѐс. Кайран ханăхса ситрѐм вара. Халь тесен-и. Пăрăсăр яшка снес те килмест. «Миша стена синчи ўкерчѐксене пăхать.» Эсѐ, тем, ыгла асархаса пăхатан-сѐке.

МИША. Левитанăн пуль терѐм... Левитанăн мар. Саврасов тесен, сук, Саврасован та мар. Кам ўкерчѐксем саксем.

АНТУН «саванăслан кулчаласа». Ха! Пѐлместѐп, ачам.

МИША «тинкерех пăхать». Ара чимѐр-ха, Варламка мар-и сак. Атьсемѐрсем, хамăр Кувшинка тарахѐ-сѐке! Ак кунта, виѐс хурăн хѐрринчи лупашкара, пѐлтѐр эп пѐр кунтăк кăмпа татса таврантăм.

АНТУН. Хс-хе-хе, урăх ништа та курман пуль сав ўкерчѐксене.

МИША «астуса илет». Курнăччѐ пек... Выставкăра курсагтам.

АНТУН. Пѐлтѐр.

МИША. Хамăр галлерейра. Октябрь уявлѐ умѐн. Сапар хѐснѐ пек халăх йышлăччѐ.

АНТУН. Астуса илтѐн, ачам.

МИША. Сирѐн пулнă иккен вăл. Тупата, астан кăна ситертѐр ун пек пулгарула! Асталăх та.

АНТУН. Асталăх-и. Асталăх енчен пѐлместѐп те, йăла вăл манăн. Эсир савна хобби тетѐр пулас-ха. Хăш чух кулленхи ѐсрен кăшгах та пулин пăрăнас килет. Саван пек вăхăтра аппаланнă ѐнтѐ.

МИША. Ак ку тата, епле чипер мадонна. Темле сехет сакăнса тйрять.

АНТУН «сывлăшне йывăррăн савăрса». Мăшарам вăл манăн. Паян мѐнле кун-ха... Сѐре кѐнѐренпе таватă сұл та икѐр вунсакăр кун. Иртет иккен вăхăт... Сарамсар. Шăппан. Никама ним чухлѐ чармантармасăр... Унăн сехечѐ! Сурѐсѐр иртсен

пѐрремѐш сехете кайнăччѐ. Сирѐм виѐс минутра юлашки хут сывларѐ. «Куѐне шăлатъ.» Шăппан вилсе кайрѐ. Ыгла кѐске пулчѐ сав пѐрлехи ѐмѐр. Ылтган туй тавасшăнччѐ, пулмарѐ. Леш пулѐмре унăн пѐтѐм тумѐ сакăнса тйрять, юратнă япаласем. Тата... Тата... «Антун юнашарти пулѐме кѐрсе каятъ те сѐрмекупăс фулярѐпе тухать, апа васкамасăр уѐса купăс кăларать.» Акă тата, унăн сѐрмекупăсѐ. Пит юрататчѐ апа. Шкула атьсене музыхана вѐрентѐчѐ. Халь ак сѐрмекупăсѐ те сасăсар. Сасăсар сав. Хам, ав, асталанса ситеймерѐм калама.

МИША. Ай чипер япала!

АНТУН. Ашшѐ туйннă пулнă апа. Хусан пасарѐнче. Выслăх сұлхине. Темле граф купăсѐ пулнă тетчѐ. Графѐ революци вăхăтѐнче темле ют патшалăха тарнă пулнă. Вѐсен стрепки сутнă пулатъ вара. Таватă пāt санăхла. Ун чухне, ачам, пѐр пāt санăхла икѐ лаша туйнма пулнă. «Купăсне каласа пăхать.»

МИША. Тѐлѐнсе каймалла купăс. Ай мѐнле чипер янăратъ!

АНТУН «амсанарах». Итальянскешкулѐ. Кремона аьтасем туйнă. Сак купăс хакѐ сук тетчѐ мăшарам. Эс... каламастăн пуль.

МИША. Кăшгах аппаланнă пек астăватăп. Халь маннă та пуль ѐнтѐ. «Аллине купăс тытатъ, Венянский кѐввине ѐнерет, Антун тѐлѐнсе кайса итлет.»

АНТУН. Михха! Михха!.. Асамсă пуль эс, Михха! Астурам! Сана чи малтан аста курнине тинех астуса илтѐм. Оркестрагчѐ эсѐ. Симфони оркестрѐнче! Малпи ретре ларатган. Тѐрѐс калатăп-и. Кала, тѐрѐс-и.

МИША. Ах, Антон Петрович, иртнѐ хуна юлчѐ сав ѐнтѐ вăл маннăн. Оркестрѐ ѐслени... Пѐр тăкнă шыва тумлам вѐссѐн пустарайман.

АНТУН. Сук, сук, Михха, сук! Эс сармак-ха. Халлѐхе саннăн шăпчăк та юрлама ѐлкѐреймен. Малашѐ, Михха, санан, малашѐ. Эс манан пурăнас шанчăка вăй кѐртрѐн, чунăма сѐклерѐн, сунат хушрăн.

Тйрăш, Михха, ятна манас пек тйрăшса ѐсле. Шухăшлаттар пире пурсамăра та, кирлѐ чух хурлантар, анчах пуринчен ыгла савантарма тйрăш — пирѐн телсе! «Музыка саплах янăратъ. Антун арăмѐн ўкерчѐкѐ патне пыратъ те кусне шăлчаласа пăхать.» Лида, Лидуся-тйванам, эс ман пага леш тѐнчерен таврантан... Илтѐтѐн-и, мѐнле чипер янăратъ ман Лидусян ытарайми саси!..

Ч а р ш а в